

פרק שביעי 'מומין אלו'

משנה

מומין אלו בין קבועין בין עוברים שהוזכרו כמומים בבהמה, פוסלים את הכהן לעבודה⁴⁶⁴. ויתר עליהן: הכילון והלפתן והמקבן, ושראשו שקוט, וסקיפת, ובעלי חטרת רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין. הקרח פסול. איזהו קרח? כל שאין לו שיטה של שער מוקפת מאוזן לאוזן, אם יש לו הרי זה כשר.

גמרא

לומדים את המומים באדם ובבהמה הגמרא שואלת על מה ששנינו שכל המומים זה מזה שנאמרו פוסלים באדם, הרי ישנה יבלת שאינה כתובה בתורה באדם⁴⁶⁵? ועוד קשה, מניין לומדים שדק ותבלול שלא כתובים בבהמה הם מומים בבכור⁴⁶⁶? עונה הגמרא, שלומדים את המומים בבהמה והמומים באדם זה מזה. כמו ששנינו בברייתא, לומדים שיבלת שלא נכתבה באדם היא מום באדם, ושדק ותבלול שלא נכתבו בבהמה הם מומים בבהמה, בגזירה שווה "גרב" "גרב" "ילפת" "ילפת". והכתוב מופנה, מפני שאם לא כן אפשר לפרוך שאין ללמוד אדם מבהמה, שכן היא עצמה קריבה לגבי מזבת. ואי אפשר ללמוד בהמה מאדם, שכן נתרבה במצות. "עֹנֶרֶת או שָׁבוֹר או חָרוֹץ או יִבְלָת או גָּרֵב או יִלְפָת" "גָּרֵב" הוא מופנה מפני שהתורה היתה יכולה לכתוב רק "יִלְפָת", ונאמר שאם ילפת שאינה מאוסה היא מום, כל שכן שגרב שהוא מאוס הוא מום⁴⁶⁷. והתורה כתבה גרב, להפנות וללמוד גזירה שווה⁴⁶⁸. שואלת הגמרא, שהתורה היתה יכולה לכתוב את כל המומים או באדם

464 כל זמן שהם בו. רש"י.

465 היו יכולים לפרוך מחרוץ שלא כ' באדם ושייך באדם חוטין ובמקום עצם כמו בבהמה. וכן נתוק וכרות לא כ' באדם וגבן לא כתוב בבהמה ואע"ג ששייך למי שמפ' לקמן ששדרתו עקומה, ולא בגביני עיניו. תוס'.

466 אלו שמנו בו כמו חוטין וזנב העגל שאינה מגעת לארכובה נלמדים מכל מום. אלא דק ותבלול נפרוך שממה שהתורה גילתה באדם ולא בבהמה ש"מ שלא פוסלים בבהמה. ותי' שלומדים זמ"ז. רש"י.

467 שהוא קשה כחרס ומשקע בבשר ועושה חריצים.

468 וי"ל שמשום הדרשא של רבא דלעיל לא מוציאים מכאן הפנאה כיון שלפי הדרשה לא מעמידים את גרב לגופו אלא ללמד על החרוס במקום בשר. תוס'.

או בבהמה, ואת גרב וילפת כאן וכאן. גרב לגזירה שוה, וילפת לגלות על גרב שהוא מופנה. ומדוע התורה כתבה עור ופסח ושבור גם באדם וגם בבהמה? עונה הגמרא, שאם התורה תכתוב באדם, היינו אומרים שכל שפסול באדם פסול בבהמה, אבל קלוט וחוטים שנפגמו ושנגממו שאינם באדם, לא יפסלו בבהמה. ואם התורה היתה כותבת את כולם בבהמה, היינו אומרים שגבן וחרום שאינם בבהמה לא יפסלו באדם⁴⁶⁹. שואלת הגמרא, ועדיין התורה יכלה לכתוב את כולם באחד, באדם או בבהמה, ואת המומים שאינם שייכים באחר התורה תכתוב בו. ותכתוב את גרב וילפת כאן וכאן, ונלמד אותם זה מזה? אלא צריכים לומר כתנא דבי רבי ישמעאל, שאמר שכל הפרשה נשנתה בשביל דבר שנתחדש בה. וכאן יש חידוש באדם בגבן וחרום, ובבהמה בקלוט וחוטים.

ר"א ללמוד שמוס פוסל באדם
בבכור ובקדשים זה מזה
ר"א אמר, למה התורה כתבה שמוס פוסל באדם, מום פוסל בקדשים, ומוס פוסל בבכור?⁴⁷⁰ מפני שאם התורה היתה כותבת מום באדם, אי אפשר ללמוד ממנו את בכור וקדשים, מפני שאדם נתרבה במצוות. ואם התורה היתה כותבת בבכור, אי אפשר ללמוד ממנו אדם, שכן קרב על גבי המזבח. ואי אפשר ללמוד מבכור את שאר הקדשים, מפני שקדושתו מרחם. ואם התורה היתה כותבת בקדשים, אי אפשר ללמוד ממנו אדם שכן הם קריבים על גבי המזבח. ואי אפשר ללמוד בכור מקדשים ומאדם, מפני שקדושתם מרובה. ואי אפשר ללמוד אחד משנים, מפני שאם התורה לא היתה כותבת בבכור אי אפשר ללמוד את הבכור מאדם וקדשים שקדושתם מרובה ונוהגין בפשוטים. ואם התורה לא היתה כותבת בקדשים, אי אפשר ללמוד מבכור ואדם שקדושתם מאליהם. ואם התורה לא היתה כותבת באדם, אי אפשר ללמוד מבכור וקדשים שהם עצמם קרבים על גבי המזבח⁴⁷⁰.

469 גבן וחרום שאינם בבהמה לת"ק דלקמן בפירקין שמעמיד את גבן בגביני עינים. אבל לרבי חנינא בן אנטיגנוס שאמר שיש לו שני גבין ושני שדראות שייך בבהמה. ולכן לא א' מרוח אשך שאינו לר' חנינא בן אנטיגנוס שאמר כל שמראיו חשוכים. תוס'.

470 תימה למה שאמרו צריכי שמשמע שלא לומדים זה מזה מנין באדם ובקדשים כל מום שבגלוי ואינו חוזר. ויש לומר הואיל דגלי גלי. תוס'.

אינו שוה בזרעו של אהרן עובר בעשה
ואינו פוסל עבודה

למדנו במשנה, ששינוי מראה פוסל
בכהנים אף בלא מום. אמר רבי יוחנן,
למדים זאת מהכתוב: "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם מְזַרֵּעַ אֶהְיֶה כִּפְהוֹ", כל
איש ששוה בזרעו של אהרן צריך מום להפסל, אבל מי ששוה במראהו
מזרעו של אהרן נפסל בלא מום. וההבדל שכהן שפסול משום מום מחלל
את העבודה שנאמר: "כִּי מוֹם בּוֹ וְלֹא יַחְלִיל", אבל לכהן שפסול משום
ששוה במראהו לא מחלל עבודה. וההבדל בין כהן שפסול משום ששוה
במראהו לכהן שפסול משום מראית העין, שמאוס לראותו כמו שנשרו
ריסי עיניו ושנטלו שיניו, שהשוה במראהו אם עבד עובר בעשה⁴⁷¹.

ראשו כאוכלא או בגרגלידא
דליפתא

מבאר הגמרא את המומים שהחשיבה המשנה
כשונה במראהו. 'כילון' שראשו ככסוי של
חבית, צר מלמעלה ורחב מלמטה. 'לפתא' שראשו נראה כמו ראש
לפת, שראשה רחב ומעוגל ומסתיים צר למטה. והתנא שנה, שצוארו
עומד באמצע ראשו, ולא ככל אדם שצוארו באחורי ראשו. 'מקבן',
שראשו דומה למקבת כעין פטיש, שערפו עגול וצר ברוחב. 'שראשו
שקוט' שיש שקע בראשו מלפניו. ו'סקיפת מאחוריו', גובה ראשו חסר
מאחוריו. כמו שאומרים, 'שקיל פיסא', נראה כמו שניטלה ממנו חתיכה.
והתנא שנה עוד מומים, שצוארו 'שקוט' ו'שמוט'. 'שקוט' שצווראו אינו
נראה, שראשו מוטל בין כתפיו, ו'שמוט' שצווראו ארוך ושמוט.

למדנו במשנה שנחלקו בבעלי חטרות, לחכמים הוא מום, ורבי יהודה
מכשיר. ומבאר הגמרא, שחטוטרט שיש בה עצם, לדברי הכל פסולת.
ונחלקו בחטוטרט שאין בה עצם. התנא קמא פוסל, מפני שאינו שוה בזרעו
של אהרן. ורבי יהודה מכשיר מפני שהיא 'קרקורא', חתיכת בשר.

קרח הפסול משום מום

אמר רבא, קרח פסול רק אם אין לו שורת
שיער מאזן לאזן לאחריו ויש לו לפניו⁴⁷².
אבל אם יש לו שיער לאחריו ולפניו כשר, וכל שכן שיש לו לאחריו ואין
לו לפניו⁴⁷³. ויש ששנו על הסיפא, ואם יש לו הרי זה כשר. ואמר רבא,

471 השוה בזרע אהרן הוא כהן ויעבוד שאינו שוה לא יעבוד ולא הבא מכלל עשה עשה.

472 יש גירסא אחרת בספרים לבד גירסת הקונטרס. תוס'.

473 יותר נאה בשיש לו לאחריו ולא לפניו ימכשיר לו סביב כל הראש ובאמצע הוא קרח. רש"י.

שלא שנו במשנה שאם יש לו כשר אלא כשיש לו לאחריו שורה מקפת מאזן לאזן ולא לפניו. אבל אם יש לו גם לפניו פסול, וכל שכן שאם אין לו כלל פסול.

ר"א הקרחנים הננסים והזבלגנים
פסולים שאינם שווה בזרעו של אהרן
אמר רבי יוחנן, הקרחנים, הננסים, והזבלגנים, שעניהם זבות וזולגות מים, פסולים מפני שאינם שווה בזרעו של אהרן. שואלת הגמרא, הרי במשנה שנינו קרחנים וננסים? אלא שרבי יוחנן בא להשמיע שהזבלגנים פסולים. וגם לולי דבריו היה מקום לומר שהפסול של קרחנים וננסים אינו רק משום מראית העין ולא עבר בעשה, ולכן השמיע שהם פסולים משום שאינם שווה בזרעו של אהרן ועבר בעשה. שואלת הגמרא, מדוע היו טועים לומר כן, הרי בפסול משום מראית העין המשנה ציינה זאת, שכתבה שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין? עונה הגמרא, שהיינו אומרים שהתנא שנה האחד והוא הדין לכולם, מבעלי חטטרות ואילך⁴⁷⁴. שואלת הגמרא, הרי התנא שונה בסיפא דבר אחר שיש משום מראית העין, ושניטלו שיניו פסול משום מראית העין⁴⁷⁵? אלא מה שאמר רבי יוחנן כדי להוציא מהתנא שאומר בברייתא שהקרחנים והננסים והזבלגנים כשרים, ולא אמרו פסול אלא משום מראית העין. והתנא הוא רבי יהודה שאומר שהכתוב: "וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים" מרבה את הקרחנים שכשרים לעבודה⁴⁷⁶.

משנה

אין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד, זהו 'גבן' האמור בתורה. רבי דוסא אומר, הכוונה למי ששערו גביניו גדולות ומוטלות על פניו. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, שיש לו שני גבין ושתי שדראות.

גמרא

הגמרא שואלת על מה ששנינו במשנה שגבן משמע שאין לו גבינים, האם גבן משמע זהו מדרש "או גבן"

474 לפי הס"ד מוציאים ממי שאינו שווה בזרעו של אהרן לעיל רק כילון וליפתן ומקבן ואלו שבבא הראשונה. רש"י.

475 ומכאן שהרישא במראית העין לא נא' אלא על נשרו ריסי עיניו.

476 על פסוק זה מצאתיה בתורת כהנים. רש"י.

שאינ לו, הרי שנינו שגבן הוא שיש לו גבינין הרבה, שתי גבות עיניו מצטרפות ואין ביניהן רוות. אין לו גבינין, או אין לו אלא גבין אחד מנין? תלמוד לומר "או גבין"? אמר רבא, צריך לומר שכוונת המשנה שמי שאין לו גבינין, הוא זה שנלמד מ"או גבין"⁴⁷⁷.

ב' גבים וב' שדראות באשה אינו
ולד בבהמה אין חי
למדנו שלדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס,
הכוונה למי שיש שני גבין ושתי שדראות.
שואלת הגמרא, האם יכול לחיות, הרי שנינו, המפלת בריה שיש לה שני גבים ושתי שדראות. ורב אמר שבאשה אינו וולד, ואינה טמאה לידה. בבהמה אסור באכילה כנבילה. מפני שהוא נפל והוא כמת, ושחיטה לא מועילה לו⁴⁷⁸? עונה הגמרא, שרב שימי בר חייא הקשה קושיה זו לרב. ורב אמר לו, האם אתה שימי? והרי חכם גדול כמותך צריך היה לתרץ שהמשנה אינה מדברת בשני גבים ממש, אלא ששדרתו היא עקומה ונראה כמי שיש לו הרבה גבים ושדראות. ואני אמרתי בשני גבים ממש!

משנה

החרום פסול. איזהו חרום? הכוחל
שתי עיניו כאחת, שאין לו חוטם בין
שתי עיניו ויכול למשוך מכחול מעין לעין. שתי עיניו למעלה, ושתי עיניו למטה, עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה, רואה את החדר ואת העלייה כאחד, סכי שמש, שאינו יכול להסתכל כנגד החמה⁴⁷⁹. והוגדן, והצירן. ושנשרו ריסי עיניו⁴⁸⁰, פסול מפני מראית העין.

גמרא

תנו רבנן, 'חרום' הוא מי שחטמו שקוע בין עיניו. ומנין שאף מי שחוטמו סולד וקצר, חוטמו בולם נסתמו נקביו, חוטמו נוטף שארוך ותלוי

477 ורבי דוסא חולק על התנא ואינו דורש "או". רש"י.

478 רש"י פי' בבהמה אסור באכילה שלא מועיל לו שחיטה מטעם נפל. משמע שמדובר כשיצא לאויר העולם ואי אפשר לומר כן פליג מתיר בשחיטת אמו. אבל ביצא לאויר אסור אפילו לשמואל. ורב שימי הקשה ממשנתנו. ופירש רש"י שהק' לרב ושמואל. ור"ת הקשה שהרי כאן הם נשנו במומי אדם אלא הק' דוקא לרב דוקא. תוס'.

479 מפרש בגמרא שני שמש ופירש"י ששונא את השמש ואינו יכול לראות מקום שהחמה זורחת שם וסכי הוא לשון חסוכי שמש שנמנע ממנו אור השמש. תוס'.

480 קורא ריס לשערות שרגילים לנשור מרוב דמעה. ופעמים קור' ריס לעור המקיף את העין. תוס'.

מלמטה משפתו, מניין? תלמוד לומר "או חרום". רבי יוסי אומר, אין חרום אלא הכוחל שתי עיניו כאחת. אמרו לו הפלגת, אפילו שאינו כוחל שתי עיניו כאחת.

